

گزارش «ایران» از پیگیری سیاست «نگاه به شرق» در دوره روحانی

عبور از ناچاری به راهبردی

مریم سالاری
خبرنگار دیپلماسی

کردن خرید نفت ایران و تقلیل رابطه بده بستان تهران و پکن به خرید و فروش کالا‌های غیر ضروری انجامید. از همه اینها مهم‌تر زمانی بود که وقتی پرونده هسته‌ای ایران در شورای امنیت سازمان ملل به بحرانی‌ترین نقطه خود رسید، چین و روسیه که مقام‌های ایران روی حمایت آنها خیلی حساب می‌کردند و هر از گاه هم بر مخالفت خود با ارسال پرونده ایران به شورای امنیت تأکید می‌کردند، به ضرر تهران رأی دادند. پکن و مسکو در حالی مسیر انتقال پرونده ایران از شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به شورای امنیت را هموار کردند که طبقی از مقام‌های ایرانی کماکان تصور می‌کردند این دو کشور در شورای امنیت مانع از صدور قطعنامه علیه ایران خواهند شد. با وجود این، هر دو به تک تک قطعنامه‌های شورای امنیت علیه ایران رأی مثبت دادند. اقدامات بعدی پکن و مسکو بویژه در سال‌های منتهی به بحرانی شدن برنامه هسته‌ای ایران و تشدید تحریم‌ها نشان داد که انتکای دولت وقت بر این همکاری‌ها بر یک رویکرد غیرواقع‌گرایانه مبتنی بود و تا سطح زیادی روند همکاری ایران با کشورهای یاد شده را با چالش‌های جدی در صحنه عمل رو به رو کرد.

■ **چتر دیپلماسی روحانی در آسیا**
رویکرد نزدیکی به شرق روحانی و دولت او تفاوت‌های بنیادین با شرق‌گرایی دولت سلفش داشت و چتر دیپلماسی را در آسیا گسترده‌تر کرد. زمینه مذاکرات و رایزنی‌های مقام‌های ایرانی با چین و روسیه زمانی در دولت یازدهم گسترده شد که تهران ماه‌ها پیش از آن بواسطه مذاکراتی که در ژنو وین از سر گذرانده بود، توانست اعتماد نسبی ایران و آمریکا را به خود جلب کند و از این رهگذر میزان وابستگی به دو قدرت حریف چین و روسیه را کاهش دهد. روحانی در خلال برنامه‌هایی که برای تعمیق روابط با مسکو و پکن تدارک دید، بیش از هر چیز در پی ارائه یک مدل واقع بینانه از توازن میان همکاری با شرق و غرب بود و کوشید که بر این تفکر مهر باطل بزند که گسترش دیپلماسی با ایستگاه غرب به معنای دور زدن شرکای شرقی یا خارج کردن روسیه و چین از دور همکاری‌های تهران است.

از این منظر تغییر در سیاست خارجی ایران در دولت یازدهم و در مسیر حل و فصل قرار گرفتن پرونده هسته‌ای ایران عاملی تسریع‌کننده برای تغییر در روابط ایران با دو ابرقدرت چین و روسیه بود. همچنان که در سمت مقابل نیز مدخله نظامی روسیه در اوکراین و تصرف کریمه در سال ۲۰۱۴ میلادی و در نتیجه تصمیم آمریکا و اتحادیه اروپا به تحریم روسیه و همچنین ظهور جنگ روانی و اقتصادی میان واشنگتن و پکن بویژه در دولت دونالد ترامپ از جمله دلایلی بود که مسکو و پکن را به تغییر در زمین بازی اتحاد‌های سیاسی خود، قدرت اقتصادی یا حتی نفوذ، نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست خارجی ایران داشتند و تهران بویژه برای مقابله با تحریم‌های بین‌المللی، بیش از همه روی این دو کشور حساب باز می‌کرد. در شرایطی که ایران در مسأله هسته‌ای با نوعی بن‌بست با غرب مواجه شد و در عرصه داخلی نیز ملاحظات جناحی حاکم بود، دولت احمدی‌نژاد رویکرد نگاه به شرق را به‌عنوان تلاشی برای بی‌اعتنایی به غرب برگزید. در حقیقت منزوی شدن سیاست خارجی ایران در این دوره و کاهش معنادار رابطه با کشورهای اروپایی از جمله دلایلی بود که نظریه نگاه به شرق را پررنگ کرد و در این منظومه شرقی مشخص بود که تقویت رابطه با چین و روسیه می‌توانست از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد. اما این در حالی بود که به نظر می‌رسید در صحنه عمل، تصورات رئیس جمهوری وقت ایران با اولویت‌های واقعی چین و روسیه فاصله معناداری داشت. اولویت‌هایی که به ایجاد ابهام در وضعیت تحویل سامانه موشکی «اس-۳۰۰» توسط روسیه به ایران و تعلل در تکمیل واحدهای نیروگاه اتمی بوشهر از سوی این کشور و همچنین تصمیم چین به متوقف

را باید در دو موضوع اساسی که یکی عبارت است از همکاری‌های دو کشور در زمینه فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای و تجهیزات دفاعی و دیگری همکاری و غافلگیرکننده ممنوعیت ارسال سوری و مبارزه با گروه‌های تروریستی فعال در این کشور جست‌وجو کرد. اواخر فروردین سال ۹۴ بود که ولادیمیر پوتین در اقدامی خبرساز سامانه دفاع موشکی اس ۳۰۰ به ایران را لغو کرد. این لغو ممنوعیت در حالی بود که قرارداد فروش این تجهیزات نظامی به ایران با مخالفت‌های جدی از سوی غرب مواجه بود و در دوران ریاست جمهوری دیمتری مدودف به بهانه وجود تحریم‌های برآمده از پرونده هسته‌ای به‌صورت یکجانبه از سوی مسکو لغو شده بود. روابط نظامی و اقتصادی در سال‌های اخیر بین ایران و روسیه می‌تواند تصویری نسبی از گام‌هایی که این کشور برای کمک به تهران برداشته است، ارائه کند. همکاری‌های تهران و آمریکا در زمینه روابط اقتصادی و امنیتی زیر سایه تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران پیشرفت زیادی داشته است. این مؤلفه‌ها منحصراً به فرد تعامل بین دو کشور برای تسهیل

پاسخ اعضای دولت به خبرسازی‌ها درباره برنامه همکاری چین و ایران

هیچ چیز مخفی وجود ندارد

جهانگیری: باید با شهامت از توسعه روابط راهبردی با پکن دفاع کنیم

دولتی‌ها ادعاها درباره مخفی کاری در تنظیم سند همکاری ۲۵ ساله با چین را رد کردند. در روزهای گذشته ادعاهای برخی رسانه‌های خارجی درباره همکاری‌های تهران- پکن منجر به برخی اظهارنظرها و هشدارها نسبت به کیفیت روابط ایران و چین و مشخصاً سند همکاری‌های ۲۵ ساله دو کشور شده است. محور برجسته این ادعاها پنهانکاری دولت در تدوین این سند همکاری‌هاست که البته هنوز در قالب پیش‌نویس است.

اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس جمهوری و علی ربیعی سخنگوی دولت از اقدام دولت برای توسعه همکاری‌ها با چین دفاع و البته ادعای منتقدان مبنی بر مخفی‌کاری را نیز رد کردند. اسحاق جهانگیری عصر دوشنبه در نشست ستاد هماهنگی روابط اقتصادی خارجی که در وزارت امور خارجه برگزار شد، با بیان اینکه چین دومین اقتصاد بزرگ دنیا است، گفت: باید با شهامت از توسعه روابط راهبردی کشورمان با پکن دفاع کنیم و وزارت خارجه می‌تواند در حوزه‌های مختلف از انرژی تا فناوری روی این تقاضاهما کار کند.

علی ربیعی، سخنگوی دولت هم دیروز در جمع خبرنگاران تأکید کرد که درباره سند همکاری با چین هیچ چیز محرمانه و مخفیانه‌ای وجود ندارد. به گزارش ایسنا، ربیعی در پاسخ به پرسشی درباره قرارداد ۲۵ ساله با دولت چین اظهار کرد: در این زمینه هیچ چیز محرمانه و مخفیانه‌ای وجود ندارد و در سفر گذشته وزیر امور خارجه به چین هم مطرح شده بود و در دیدار رئیس جمهوری این کشور با رهبری نیز این موضوع طرح شده بود و هر زمان که توافقی در این زمینه به دست آید، همان زمان هم اعلام می‌شود. وی افزود: اساساً تقسیم‌بندی غرب و شرق در سیاست خارجی ما جایگاهی ندارد و جمهوری اسلامی اساساً در این زمینه خود را محدود نمی‌کند و آماده همکاری با همه کشورهاست و محدودیت ما در این زمینه محدود به رژیم صهیونیستی و تحریمگران است. سخنگوی دولت گفت: حاضریم با هر کشوری که حاضر به مشارکت بلندمدت و در راستای اعتماد متقابل هستند این تجربه را تکرار کنیم و تاکنون هیچ قراردادی برای واگذاری زمین و بندرو از این جنس نداریم. نداشته‌ایم. محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه هم روز یکشنبه در مجلس در همین باره گفته بود: موضوع مخفی وجود ندارد و همه چیز کاملاً شفاف است که در زمان‌های مختلف اعلام شده است؛ از

دیپلماسی ایران

همکاری‌های مشترک بین دو کشور را به ورای مسائل دوجانبه ارتقا داده است. در همین رابطه بی‌سابقه‌ترین وجه همکاری ایران و روسیه بی‌شک موضوع دست یافت که باید ارزیابی مجددی پیرامون رابطه با تهران صورت گیرد.

در جریان این گفت‌وگوها بود که اسناد مهمی با هدف افزایش همکاری‌های اقتصادی میان دو کشور به امضا رسید.

از سوی دیگر ظرف شش سال گذشته و بواسطه اثرگذاری متغیرهای مختلفی همچون حصول برجام، مناسبات نظامی و دیپلماسی دفاعی ایران و چین، در بسیاری از شاخص‌ها رشد قابل ملاحظه‌ای را تجربه کرد؛ به نحوی که جایگاه ایران در رده‌بندی دیپلماسی دفاعی چین به بالاترین رده خود در سال‌های اخیر رسید. این در حالی بود که یک ماه و نیم پس از خروج آمریکا از توافق هسته‌ای در ابریهشت ماه ۱۳۹۷ پکن اطمینان داد و تحریم‌های واشنگتن علیه تهران همراهی نخواهد کرد و در عالم واقع نیز به میزانی از همکاری اقتصادی با ایران و خرید نفت ادامه داد.

اینک چین و روسیه در روند مواجعه ایران و شرکای اروپایی‌ها به دلیل

■ چهارشنبه ۱۸ تیر ۱۳۹۹
■ سال بیست‌وششم
■ شماره ۷۳۸۸

عدم پابندی آنها به برجام، در کنار ایران قرار گرفته و در نشست‌هایی که تحت تأثیر اتهامات واهی آمریکا علیه فعالیت‌های موشکی برگزار می‌شود، حکم به همراهی با سایر اعضای این شورا نمی‌دهند؛ یعنی در شرایطی که این دو کشور در سال‌های اوج اختلاف بر سر موضوع هسته‌ای و پیش از دستیابی به برجام، از امضای هیچ قطعنامه ضد ایرانی دریغ نمی‌کردند، اکنون به دو عضوی در شورای امنیت بدل شده‌اند که آمریکا برای پیگیری اهداف خود و تصویب قطعنامه‌های جدید از جمله قطعنامه تمدید تحریم‌های تسلیحاتی نمی‌تواند روی آنها حساب باز کند. در حقیقت دولت روحانی توانست زیر سایه تغییرات شگرف در سیاست خود در قبال این دو کشور، مقدمات شکل‌گیری ائتلاف سه‌گانه ایران، چین و روسیه را فراهم کند تا آمریکا در مسیر کمین فشار حداکثری خود با سد محکمی در شورای امنیت روبه‌رو شود. به‌نظر می‌آید سیاستگذاران دولت روحانی برخلاف سلف خویش در پی شرط بندی بر سربردار و باخت در جدال با غرب یا شرق نیستند. تجربه حوادث سال‌های اخیر، ایرانی‌ها را به این هوشیاری رسانده که نباید سرنوشت خویش را به قهر و لبخند قدرت‌ها گره بزنند بلکه باید با معیار واقع‌گرایی و عملگرایی، دیپلماسی را پیش ببرند و این همان گزاره‌ای است که منتقدان نمی‌خواهند ببینند یا از فهم آن عاجز هستند.

■ **توافق راهبردی ایران و چین به پشتوان حمایت رهبری**

دولت روحانی در شرایطی طی سال‌های اخیر آماج اتهام نگاه ویژه به غرب قرار گرفت که دست بر قضا این روزها مخالفان به‌صورت بی‌محابا تیر اتهام‌های خویش را بواسطه توسعه همکاری‌های راهبردی میان تهران و پکن تحت عنوان سند همکاری‌های ۲۵ ساله می‌کنند. منتقدان در یک رویکرد متناقض برای بدنام کردن دولت و همزمان که مدعی بی‌توجهی دولت به شرق هستند، از

پیش‌نویش است برای تخریب عملکرد دستگاه دیپلماسی دولت بهره می‌برند؛ سناریوی این تخریب بر دو پایه نوشته شده است: آنها در یک سو تلاش می‌کنند نگاه متوازن روحانی به شرق و غرب را زیر سؤال برده و در سوی دیگر مصلحت اندیشیده شده برای انعقاد قرارداد راهبردی ایران و چین را به چالش بکشند. توافقی که اولین سنگ بنای آن در سال ۲۰۱۵ گذاشته شد و آن زمانی بود که رئیس جمهوری چین در بهمن ماه سال ۱۳۹۴ به ایران سفر کرد. در همین سفر بود که دو کشور درباره قرارداد راهبردی ۲۵ ساله به توافق رسیدند و تقاضاهم‌آمهای بین رؤسای جمهوری ایران و چین در این باره امضا شد. «شی» یک روز بعد از امضای این توافق که به پشتوانه تصمیم شورای عالی امنیت ملی و همه نهادهای ارشد حاکمیت صورت گرفت، با رهبر معظم انقلاب جمهوری اسلامی دیدار و گفت‌وگو کرد؛ رهبری در این دیدار ضمن تأکید بر رویکرد نگاه به شرق، بر توافق رؤسای جمهوری ایران و چین برای یک روابط راهبردی ۲۵ ساله، مهم تأیید گذاشتند و گفتند: «دولت و ملت ایران همواره به‌دنبال گسترش روابط با کشورهای مستقل و قابل اطمینان همچون چین بوده و هستند و بر همین اساس، توافق با روسیه و چین به نام «یک کمربند- یک راه» (طرحی بر بستر مسیر جاده ابریشم) اشاره شده و اینکه ایران می‌تواند ضمن مشارکت فعال در این طرح جهانی، از فواید اقتصادی و صندوق اعطای وام این طرح نیز بهره‌مند شود. بر اساس این مدارک، چین واردکننده ثابت نفت از ایران خواهد بود و ایران نیز باید نگرانی‌های چین برای بازگشت سرمایه‌گذاری خود را برطرف کند. ارتقای همکاری‌های بانکی، مالی و بیمه‌ای و گشایش شعبات بانک‌های ایران و تأسیس بانک مشترک ایران و چین بویژه ایجاد پیام‌رسان ملی میان دو کشور به جای سونیفت نیز مطرح شده است.

■ چهارشنبه ۱۸ تیر ۱۳۹۹
■ سال بیست‌وششم
■ شماره ۷۳۸۸

تکذیب وقوع انفجار

در سایت هسته‌ای شهید رضایی نژاد

«**خبر اول اینکه**، اداره دیپلماسی عمومی و اطلاع‌رسانی سازمان انرژی اتمی وقوع انفجار در سایت هسته‌ای شهید رضایی‌نژاد را تکذیب کرد. به گزارش ایسنا، در اطلاعیه اداره دیپلماسی عمومی و اطلاع‌رسانی سازمان انرژی اتمی آمده است: در پی انتشار ادعای کذب عناصر ضد انقلاب در رسانه‌ها مبنی بر وقوع انفجار در مجتمع هسته‌ای شهید رضایی‌نژاد اردکان در استان یزد، به آگاهی می‌رساند هیچ حادثه‌ای در این مجتمع هسته‌ای رخ نداده است و ادعای عناصر ضد انقلاب در خارج کشور به منظور همراهی با رژیم تروریست و جنگ‌طلب صهیونیستی و در راستای فضاسازی رسانه‌ای، ایجاد ناامیدی و همراهی با فشار حداکثری شیطان بزرگ به ملت سربلند ایران اسلامی است. یاد آوری می‌نماید عکس‌های انتشار یافته ماهواره‌ای نیز مربوط به این مجتمع نمی‌باشد.

تکذیب حمله هوایی به ایران

از حریم جمهوری آذربایجان

«**خبر دیگر اینکه**، وزارت دفاع جمهوری آذربایجان با تکذیب ادعای حمله به ایران از حریم هوایی این کشور، گفت: انتشار این چنین گزارش‌هایی خدشه‌دار کردن روابط همسایگی خوب میان دو کشور جمهوری آذربایجان و جمهوری اسلامی ایران را دنبال می‌کند و تهدمت هدفمندانه است. به گزارش ایرنا به نقل از وزارت دفاع آذربایجان، ادعای برخی رسانه‌ها مبنی بر اینکه رادار «گوئینر» روسیه هواپیماهای ناشناسی را که از طریق حریم هوایی جمهوری آذربایجان به ایران حمله کردند، ردیابی کرده بی‌اساس و دور از واقعیت دانسته است. وزارت دفاع جمهوری آذربایجان همچنین اعلام کرد که تا به حال از طریق خاک جمهوری آذربایجان هیچ گامی علیه جمهوری اسلامی ایران برداشته نشده است و در آینده هم برداشته نخواهد شد.

توضیح درباره تسهیلات ۲۰۰ میلیونی مسکن به نمایندگان

«**دست آخر اینکه**، محمدحسین فرهنگی، سخنگوی هیأت رئیسه مجلس درباره ۲۰۰ میلیون تومانی که برای تهیه منزل مسکونی در اختیار نمایندگان قرار داده شده، گفت: مجلس تسهیلاتی برای نمایندگان‌کی که فاقد محل سکونت در شهر تهران هستند، قرار داده است که تا پیش از این به صورت تأمین منزل مسکونی و یا در اختیار قرار دادن مبلغی برای سکونت نمایندگان بوده است که این اقدام از نظر تعاریف سازمانی جزو ابزار رفاهی نبوده بلکه ابزار مدیریتی است و ابزار رفاهی همان حقوق حدود ۱۱ میلیون تومان است که طبق قانون مدیریت خدمات کشوری بوده چنانچه به همه کارکنان دستگاه‌ها حقوق پرداخت می‌شود. به گزارش جماران، وی ادامه داد: مبلغی هم برای اجاره یا فخر نمایندگی و هزینه‌های جاری و حقوق کارمندان دفتر نمایندگان در اختیار آنها قرار می‌گیرد. ضمن اینکه این مبلغ به صورت وام و تسهیلات به آنها داده شده و بتدریج از حقوق دریافتی آنها کاسته خواهد شد. فرهنگی همچنین گفت: بسیاری از نمایندگان به دریافت این مبالغ معترض بوده و معتقدند مجلس باید منابعی را برای نمایندگان اجاره کند اما بنا به حواشی که در گذشته طبق این روش به وجود آمده بود، تصمیم بر این شد تا مبلغی در اختیار نمایندگان قرار گیرد تا خودشان برای انتخاب محل سکونت تصمیم‌گیری کنند.

ادامه واکنش‌ها به برخورد مجلسی‌ها با ظریف

باید علانیت را بر مجلس حاکم کنیم

گروه سیاسی/ حاشیه‌های حضور روز یکشنبه وزیر امور خارجه در جلسه علنی مجلس هنوز ادامه دارد؛ هم در داخل ایران و هم در خارج. دیروز در فضای رسانه‌ای داخل کشور چهره‌های بیشتری به نوع برخورد نمایندگان با محمدجواد ظریف واکنش نشان دادند، حتی برخی از وکلای مجلس هم رفتار همکاران خود را بدون توجیه دانستند؛ در فضای خارج از کشور اما رسانه‌ای مانند گاردین نوع برخورد صورت گرفته با ظریف را نشانه موفقیت سیاست‌های ترامپ دانست. یعنی همان موضوعی که قبلاً در داخل نسبت به آن هندار داده شده بود.

از جمله واکنش‌ها به اتفاقات روز یکشنبه سخن مجلس، سخنان

محمد باقری نماینده بنباب بود که در گفت‌وگویی با «ایسنا» برخورد نمایندگان با وزیر خارجه را «مظهر بی‌اخلاقی» توصیف کرد و گفت: «این رفتارها نشانه این است که ما هنوز به علانیت کامل نرسیده‌ایم؛ باید سعی کنیم علانیت را بر مجلس شورای اسلامی حاکم کنیم تا در یک فضای منطقی گفت‌وگوها دنبال شود.» وی تأکید کرده است: «هبری از همه ما بیشتر آقای ظریف را می‌شناسند و در این دولت از کسی به اندازه ایشان دفاع نکرده است؛ اگر ما داعیه ولایتمداری و انقلابیگری را داریم باید فرمایشات ایشان را بشویم و بعد قضاوت کنیم.» امیر معجیان، فعال سیاسی و تحلیلگر اصولگرا هم به «ایرنا» گفته است که «سیاست خارجی به‌عنوان یک سوژه سیاسی و برای نظارت نمایندگان مجلس می‌تواند موضوع پرسش و نقد نمایندگان قرار گیرد ولی عقلاً نباید موضوع درگیری، چالش و جنجال شود.» وی تأکید کرده که در جلسه روز یکشنبه «گونه‌ای به ظریف حمله کردند گویی وزیر خارجه یک کشور دشمن کرده و ظن را این کار خود برگ برنده اثربخش بودن تحریم‌ها بر ایجاد تنش‌ها ی عمیق داخلی ایران را به دست سیاستمداران آمریکایی دادند.» در همان مجلس وزیر‌امور خارجه به نمایندگان تذکر داده بود که «همه ما در یک کشتی نشسته‌ایم. آمریکا، لیبرال، اصلاح‌طلب اصولگرا نمی‌شناسد. انقلابی و غیر انقلابی نمی‌شناسد.» این در حالی است که رسانه‌های فارسی‌زبان خارج ایران هم روز یکشنبه همین اتفاقات در صحن علنی مجلس را بهترین بهانه برای نشان دادن شکاف در داخل کشور دیدند.

تکذیب وقوع انفجار

توضیح درباره تسهیلات

توضیح درباره تسهیلات

ایرنا به پشتوانه تصمیم شورای عالی امنیت ملی و همه نهادهای ارشد حاکمیت صورت گرفت، با رهبر معظم انقلاب جمهوری اسلامی دیدار و گفت‌وگو کرد؛ رهبری در این دیدار ضمن تأکید بر رویکرد نگاه به شرق، بر توافق رؤسای جمهوری ایران و چین برای یک روابط استراتژیک ۲۵ ساله، کاملاً درست و مستأید است.

اینها در شرایطی که به نظر می‌رسد جدال ناتمام ایران و شرکای اروپایی‌اش در برجام به نقطه روشنی نرسیده و آمریکا به پیشترین فشارهای ممکن در عرصه اقتصادی روی آورده، عملیاتی شدن این سند همکاری راهبردی میان تهران و پکن مورد پیگیری جدی مقام‌های دو کشور قرار گرفته است و همین مساله فواید زیادی در اولواسیای فراهم کرده که بدون نگاهی به گذشته، دولت و برجام را آماج انتقاد کنند بدون توجه به اینکه توافقی برجام زمینه را برای توسعه همکاری‌های تهران- پکن فراهم آورده است.